

International Financial Advisory

Hedge muhasebesi ve gelir tablosu

İşletmelerin finansal risk yönetimi amacıyla kullandıkları finansal enstrümanlardan kaynaklanan kur ve/veya gerçeğe uygun değer (fair value) kazanç/kayıplarını riskten korunma (hedge) muhasebesi kapsamında gelir tablosunda nasıl gösterecekleri konusu hedge muhasebesinin eskiden bu yana dikkat çekici uygulama konularından biri olagelmıştır.

Özellikle gittikçe artan sayıda işletmenin IFRS 9 kapsamında hedge muhasebesi modelleri yürütmekte olduğunu düşündüğümüzde, hedge muhasebesine konu bir riskten koruma aracından kaynaklanan kazanç ve kayıpların gelir tablosundaki gösteriminin, özellikle olası Brüt kar ve FAVÖK etkileri açısından, oldukça dikkat edilmesi gereken bir husus olduğunu vurgulamakta fayda var.

Herşeyden önce, bir yabancı para borcumuzu ya da türev işlemimizi hedge muhasebesi kapsamında riskten koruma aracı olarak tanımladığımız anda, bu borç veya türev işleme, salt finansal enstrüman olma niteliği dışında, 'riskten koruma aracı' ('hedging instrument') sıfatı da yüklemiş oluyoruz. Bunun anlamı, artık bu borç veya türev işlemin kendi başına bir finansal araç değil, tanımlanmış bir riskten korunan kalemi ('hedged item') yine tanımlanmış bir riske (kur riski, gerçeğe uygun değer değişimi riski, faiz riski, vb.) karşı koruyan bir enstrüman niteliğine bürünmesi. Buradan çıkaracağımız sonuç ise, bu yabancı para borç veya türev işlemin hedge muhasebesine başlangıç anından itibaren oluşacak -hedge muhasebesine konu- kazanç ve kayıplarının aslında riskten korunan kalemin ilgili kazanç ve kayıplarını dengelemesi gerektiği, ve dolayısıyla, korunulan riskin yaratacağı kazanç veya kayıpların hedge muhasebesinin etkinliği ölçüsünde gelir tablosunda gösterilmemesi.

İşin teknik boyutuna girdiğimizde üzerinde durulması gereken birkaç önemli konuya değinelim. Öncelikle, birbirlerinin risk pozisyonlarını netleyen riskten korunan kalemlerden oluşan bir grubu toplu olarak hedge muhasebesine konu etmemiz durumunda, bu gruptan kaynaklanan kazanç ve kayıplar ile bu grubu hedge eden riskten koruma aracından kaynaklanan kazanç kayıpların netlenmemesi, gelir tablosunda ya da diğer kapsamlı gelir tablosunda ayrı kalemler olarak gösterilmesi gerektiği IFRS 9 paragraf 6.6.4 de açıkça belirtiliyor. Diğer bir deyişle, ilk olarak not almamız gereken konu, net pozisyon hedge muhasebelerinde riskten korunan kalemin kazanç kayıpları ile riskten koruma aracının kazanç kayıplarını net göstermememiz gerektiği. IASB bu ilkeye yönelik gerekçelerini BC6.456-BC6.458 paragraflarında detaylı olarak anlatmış durumda.

Diğer yandan, işletmelerimizin çok büyük kısmında gördüğümüz üzere, brüt pozisyonların hedge muhasebesine konu edilmesi durumunda (örneğin ileri tarihli yabancı para satışların kur riski ya da sabit faizli kredilerin gereğe uygun değer değişim riski) gelir tablosu etkilerini konuşmak için ilk önce iki ayrı muhasebe uygulaması gerektiren gerçeğe uygun değer riskinden korunma muhasebesi (fair value hedge) ve nakit akış riskinden korunma muhasebesi (cash flow hedge) ayrımını yapmamız gerekiyor.

Örneğin yabancı para kur riskine yönelik cash flow hedge muhasebesi uyguluyor isek, ilk olarak riskten koruma aracı olarak belirlediğimiz yabancı para borcun kur zararını (ya da karını) gelir tablosunda durduğu yerden çekip -realizasyon tarihine kadar- diğer kapsamlı gelir tablosunda nakit akış riskinden korunma rezervlerine park ediyoruz. Peki realizasyon tarihinde bu zararı gelir tablosunda nerede göstereceğiz?

Bu konuda paragraf IFRS9 B6.6.14 net şekilde konuyu açıklıyor. Zaten başta belirttiğimiz üzere, riskten koruma aracının kazanç ve kayıpları aslında bir riskten korunan kalemin kayıp ve kazancını netlediği için hedge muhasebesi yapıyoruz. Sonuç olarak, paragraf B6.6.14 e göre diğer kapsamlı gelir tablosunda park ettiğimiz bu zararı realizasyon tarihinde riskten korunan kalemin kazancının üzerine sınıflandırmalıyız. Bu ise, örneğin ileri tarihli yabancı para satışlarının kur riskini hedge etmek üzere cash flow hedge muhasebe modeli kurmuş bir işletme için, gelir tablosunda kambiyo zararını artırmak değil, satışlardan kaynaklanan -gizli- kambiyo karlarını azaltmak anlamına geliyor!

Gerçeğe uygun değer riskinden korunma muhasebesine (fair value hedge) gelirse; fair value hedge'lerde ortada bir sözleşme olduğundan ve ileri tarihli yabancı para satışlar 'firm commitment' tanımını sağladığından, satışlar faturası kesilene kadar aktife girmese dahi, kur arttıkça oluşan kur kazançları aktife 'firm commitment asset' (kesin taahhüt olumlu farkları) olarak kaydedilebiliyor. Doğal olarak bu varlığın karşısında '-ileride gerçekleşecek- satışlardan kaynaklanan kur kazancı' geliri ortaya çıkıyor. Bu noktada, bu satışların kur riskini hedge etmek üzere riskten koruma aracı olarak tanımlanmış yabancı para borçlarımızdan kaynaklanan kur kayıplarının da bu kazançlar ile netlenerek gösterilmesi gerekiyor. Nihayetinde her iki hedge modelinde de aynı gelir tablosu gösterimine ulaşılmış olunuyor.

Konuyu özetleyecek olursak, birbirini dengeleyen risk pozisyonları olan riskten korunan kalemlerin bir portföy şeklinde tanımlanması durumu hariç olmak üzere, riskten koruma aracından kaynaklanan tüm kazanç ve kayıpların gelir tablosunda, hedge ettikleri riskten korunan kalemin kayıp ve kazançlarının etkilediği gelir tablosu satırına kaydedilmesi gerekiyor.